

Правосуддя в екзилі

**Дотримання права на справедливий суд на сході
України, включно із територією, тимчасово
непідконтрольною українському уряду.**

«Звіт підготовлений Центром Громадянських Свобод
під егідою Коаліції громадських організацій та ініціатив „Справедливість заради миру на Донбасі“»

**Відносно питань,
які виникають щодо цього звіту,
або для висловлення зауважень та відгуків,
будь ласка, звертайтеся за адресою csl.com.ua@gmail.com**

Ця публікація була підготовлена в рамках проекту «Демократизація, права людини і розвиток громадянського суспільства», який виконується Програмою розвитку ООН Україні та фінансується міністерством закордонних справ Данії протягом 2013-2016 років.

Думки, висновки та рекомендації належать авторам та упорядникам цього звіту та не обов'язково відображають погляди Міністерства закордонних справ Данії, Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй чи інших агенцій ООН.

За підтримки Програми розвитку ООН в Україні
та Міністерства закордонних справ Данії

Київ 2016

ЗМІСТ

ВСТУП.	
МОНІТОРИНГОВА ГРУПА ТА МЕТОДОЛОГІЯ	4
ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ В ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ	6
<i>Донецька область.....</i>	<i>6</i>
Красноармійський міськрайонний суд	7
Добропільський районний суд	9
Дзержинський міський суд	10
<i>Луганська область.....</i>	<i>11</i>
Попаснянський районний суд.....	12
Новоайдарівський районний суд.....	14
Лисичанський міський суд.....	15
ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В ДНР ТА ЛНР	16
ВИСНОВКИ та РЕКОМЕНДАЦІЇ	19

ВСТУП. МОНІТОРИНГОВА ГРУПА ТА МЕТОДОЛОГІЯ

Протягом грудня 2015 — січня 2016 років група моніторів **ЦЕНТРУ ГРОМАДЯНСЬКИХ СВОБОД** за підтримки Програми Розвитку ООН в Україні в рамках діяльності Коаліції громадських організацій та ініціатив «Справедливість заради миру на Донбасі»¹ проводила черговий етап дослідження забезпечення прав людини під час збройного конфлікту на сході України. До складу групи входило 10 моніторів, серед яких окрім співробітників **ЦЕНТРУ ГРОМАДЯНСЬКИХ СВОБОД** були юристи, громадські активісти, волонтери.

Метою представленого дослідження стало вивчення ситуації із дотриманням права на справедливий суд і умовами доступу до суду на території сходу країни, що виникла в результаті збройного конфлікту на території Луганської та Донецької областей України. Основними **завданнями** стала оцінка пристосованості наявних будівель судів до роботи, укомплектованості штату, збереженні архівів та розгалуженості місцевої інфраструктури для доступного звернення громадян до суду. Особливу увагу було приділено збору доступної інформації про дотримання права на справедливий суд і роботу судів на непідконтрольній Україні території Луганської та Донецької областей, а також роботі судів під час військових дій та у час окупації.

Моніторингова група, яка складалась з 2 підгруп, що працювали одночасно в різних місцях в зоні АТО, відвідала Територіальні управління Державної судової адміністрації у Донецькій та Луганській області, суди в Красноармійську, Добропіллі, Дзержинську, а також Попасній, Лисичанську та Новоайдарі. Під час виїздів група спілкувалася із суддями, працівниками судової адміністрації та відвідувачами, а також проводила власне спостереження ситуації. У ході роботи було використано методику неструктурованого інтерв'ю, карти спостереження, фото та аудіо документування.

Також було оброблено низку відкритих джерел, зокрема сайт судової гілки влади. Частина спілкування з моніторами, відмовилася називати своє ім'я, посилаючись на міркування безпеки², що відповідає загальній ситуації із проведенням моніторингів прав людини в регіоні з огляду на триваючий збройний конфлікт із притаманним йому високим рівнем насильства і залякування, а також непрогнозованість подальшого розвитку подій.

Як відомо, через бойові дії частина судів опинилася на непідконтрольній Україні території, також є суди, чия дія призупинено з метою збереження життя і здоров'я суддів, працівників апарату та відвідувачів суду, а розгляд справ підсудних перенесено до інших судів на мирних територіях³. Апеляційні суди та окружні адміністративні суди

1 Метою роботи Коаліції «Справедливість заради миру на Донбасі», до складу якої входить 14 громадських організацій та ініціатив, є документування та створення єдиної електронної бази даних, що в майбутньому може слугувати джерелом первинних відомостей про скоєні злочини в рамках національного і міжнародного розслідування, а також публікація регулярних тематичних доповідей стосовно порушень прав людини та обмежень основоположних свобод.

2 Аналогічна ситуація прослідковувалась і з попередніми звітами моніторингової групи, які стосувалися обстрілів «зелених коридорів», викрадення та катувань людей на півночі Луганської області, пошуку зниклих та роботи ДНК центрів

3 Розпорядження Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 02.09.2014 №027/0/3814 — www.sc.gov.ua/ua/rozporjadzhennja_vssu_pro_viznachennja_teritorialnoji_pidsudnosti_sprav.html

з Донецька переведено до Артемівська, Слов'янська, Краматорська, а з Луганська до Северодонецька, господарські суди областей відновили свою роботу у Харкові. Значна кількість судів Донецької та Луганської області припиняла та поновлювала свою роботу, а розгляд справ переносився до інших судів. Є суди, що пройшли таку процедуру по кілька разів із перенесенням розгляду справ до різних судів. Не менш 15 судів з Донецької та Луганської області працюють окрім власних справ із справами 2-х та більше інших судів. Ситуація безпосередньо пов'язана із наявністю контролю над певною територією та населеним пунктом з боку України та наявністю безпеки для роботи суду з огляду на хід бойових дій та їх географію. Інформація щодо переведень справ міститься на сайті судової влади⁴. За його даними було складено Таблицю переводів судів (або розгляду справ суду) у зоні АТО, що міститься у Додатках.

Очевидно, що у зв'язку із такою ситуацією виникає низка проблем, які було поставлено за мету дослідити. Моніторингова група виходила з припущення, що можуть бути проблеми 4-х категорій: приміщення судів, апарати судів та судді, збереження архівів, інфраструктура та можливість доступу до суду з віддалених районів. Відповідно допускалося, що доступність судів та реалізація права на справедливий суд ускладнені такими чинниками:

- **Приміщення** — приміщення суду не пристосоване для додаткового навантаження (при переводі справ) або постраждало під час бойових дій;
- **Апарат та судді** — штат недоукомплектований, навантаження на наявних суддів збільшено, додаткове фінансування при переведенні справ з небезпечних територій не виділено;
- **Збереження архівів** — архіви частково залишилися на невідконтрольних територіях або не збережені;
- **Інфраструктура** — робота міжміського транспорту, пошти та банківської системи у регіоні залишається незадовільною, що часто унеможлиблює звернення до суду для мешканців тих територій, де роботу суду припинено, а розгляд справ перенесено до іншого суду.

Серед іншого моніторингова група намагалася з'ясувати:

1. Чи організовано судочинство в Донецькій та Луганській областях на сьогодні чи ні?
2. Що сталося зі справами, які були вже відкриті до моменту окупації?
3. Як на даний момент мешканець окупованих територій може звернутися до суду?
4. Які з судів переведено?

5. Яким чином перевезено та розподілено архів?
6. Яке навантаження на суддів та чи вистачає персоналу?
7. Чи відповідають приміщення мінімальним потребам для проведення судочинства?
8. Де суди були під час окупації та чи виносили рішення?
9. Чи проходили судді кваліфікаційну оцінку після окупації?
10. Чи є можливість офіційного листування із зоною АТО?
11. Яким чином забезпечується виконання рішення суду на окупованій території?

Окремо було виділено питання відправлення правосуддя на території невідконтрольній Україні. Тут варто зауважити, що на території, підконтрольній так званому «ЛНР» та «ДНР», до серпня 2014 року суди приймали рішення «іменем України», а справи потрапляли до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Фактично це дослідження є зрізом ситуації і не претендує на ґрунтовність та всебічність. Зібрані матеріали підтверджують гіпотезу про наявність проблеми та ілюструють її прояви, що дає можливість спрямувати державні та громадські зусилля на її вирішення. Отримані аналітичні дані є першою спробою оцінити ситуацію із роботою судів на сході країни та описати викликані бойовими діями складнощі, що не можуть бути усунені судовою системою самотужки. Очевидно, що серед побаченого є низка типових для судової системи України проблем, чия наявність не залежить від бойових дій в регіоні та переводу справ до інших судів. Більшість таких проблем пов'язана із низькою доступністю будівель судів для маломобільних груп та людей з інвалідністю, недостатнім рівнем інформування про роботу суду, відсутністю розуміння необхідності врахування базових потреб відвідувачів та поганою логістикою роботи. Ці проблеми також знайшли своє відображення у моніторинговому звіті, але вони не були предметом ключової уваги.

Варто зауважити, що моніторингова група не ставила перед собою завдання виявлення сепаратистських настроїв, сприяння люстрації суддів та будь-яку оцінку якості роботи суддів, а лише опис проблем, з якими зіткнулися судді, апарат суду та його відвідувачі у зв'язку з бойовими діями та як вони впливають на виконання державою Україною своїх зобов'язань щодо забезпечення права на справедливий суд та безперешкодного доступу до суду для кожного. За даними моніторингових візитів можна зробити однозначний висновок, що ситуація із дотриманням права на справедливий суд в Луганській та Донецькій областях ще довго буде потребувати пильної уваги правозахисної спільноти й детальних моніторингових за окремими проблемними ситуаціями, що будуть описані нижче.

ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДІВ В ДОНЕЦЬКІЙ ТА ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ

Донецька область

Територіальне управління Державної судової адміністрації України в Донецькій області знаходиться в приміщенні Слов'янського міськрайонного суду Донецької області. Штат установи 12 осіб. Забезпеченість приміщеннями повна. Приміщення ТУ ДСА теплі, сухі та чисті. Потреби в ремонті не існує. Приміщення для доступу осіб з обмеженими можливостями не обладнане, знаходиться на третьому поверсі багатоповерхівки.

За словами Тетяни Циганкової — начальника Територіального управління Державної судової адміністрації України Донецької області суди області всі суди Донецької області до передачі підсудності щодо окремих судів у вересні 2014 р. працювали у звичайному режимі. Незаконні озброєні формування в діяльність судів не втручалися.

Після передачі підсудності окремих судів окупованих територій, вони припинили функціонувати як суди України. Архіви таких судів вивезти з окупованої території ніхто не намагався, оскільки це було би небезпечно для життя працівників суду. Поточні

провадження з окупованих територій ніхто не передавав. Відповідно до неофіційних повідомлень зараз на матеріальній базі судів окупованих територій відбувається квазісудочинство від імені т. з. «ДНР» із залученням деяких колишніх суддів Донецької області.

Після передачі підсудності штатний розпис судів, до яких передана нова підсудність збільшувався не пропорційно до додаткової підсудності, а тільки в межах граничної чисельності зазначених судів, встановлених законом. Наприклад, затверджений кількісний склад суддів по області складає від 3-х до 22-х осіб⁵. При цьому до даного часу 19 одиниць судових вакансій області відкриті.

Суддів з окупованих територій переводили не відповідно до переданої підсудності, а по всій Україні на вільні місця.

Через передачу підсудності інших судів навантаження на суддів діючих судів зросло приблизно вдвічі. Залів судових засідань не завжди вистачає, частину засідань доводиться проводити в кабінетах суддів. Недостатньо кабінетів для суддів, помічників та

секретарів. Судді працюють в одному приміщенні з помічниками та секретарями.

Правосуддя здійснюється в звичайному порядку. Розглядаються справи як щодо громадян, що мешкають на території підконтрольній Україні, так і тих, що мешкають на окупованій території. Мешканці окупованих територій для подання позовних заяв та інших документів повинні виїжджати на територію підконтрольну Україні, та подавати документи до канцелярії суду особисто, або надсилати поштою з території України. Оплата судових витрат здійснюється через банківські відділення та термінали, розташовані на підконтрольній Україні території, а також через інтернет карткою на порталі судової влади, не виїжджаючи з окупованої території.

Копії рішень та інших процесуальних документів видаються лише для тих справ, що наявні в діючих судах. Для інших справ копії рішень та інших процесуальних документів видаються лише через процедуру відновлення втраченого провадження.

Красноармійський міськрайонний суд

Красноармійський міськрайонний суд

У цей суд Красноармійському міськрайонному суду передана підсудність Мар'їнського районного суду Донецької області з 06.04.2015 р. та судів окупованої території, а саме – Будьоннівського районного суду міста Донецька та Кіровського районного суду міста Донецька з 02.09.2014 р.

1. Стан будівлі та приміщень суду

За результатами зовнішнього огляду та зі слів працівників суду, будівля перебуває в задовільному технічному стані. Нещодавно зроблено косметичний ремонт, відремонтовано опалення. Приміщення суду теплі, сухі та чисті. Існує потреба в ремонті вхідних сходів. На існуючих сходах неможливо встановити пандус для осіб з інвалідністю. Пандус було закуплено, наразі він зберігається в будівлі суду в розібраному стані.

Зовні будівля суду не охороняється. Середині на вході наявний пост охорони на якому, на момент відвідування, в грудні 2015р, перебував один охоронець. Вікна

першого та другого поверхів суду ззовні закриті решітками.

У будівлі наявні інформаційні стени для відвідувачів, на яких міститься необхідна інформація щодо графіку роботи суду, суддівського корпусу, стану розгляду справ, а також зразки процесуальних документів. Також наявна достатня кількість стільців та лавок для відвідувачів. В одному із залів судових засідань, призначеного для розгляду кримінальних справ, встановлено клітку для обвинувачуваних, що не відповідає міжнародним Конвенціям та КПК України. Функціонує туалет для персоналу. Туалет для відвідувачів відсутній.

За словами працівників апарату суду, матеріально-технічне забезпечення суду недостатнє. Через передачу підсудності інших судів навантаження на суддів зросло приблизно вдвічі. Залів судових засідань не вистачає, частину засідань доводиться проводити в кабінетах суддів. Недостатньо кабінетів для суддів, помічників та секретарів. Судді працюють в одному приміщенні з помічниками

та секретарями. Для організації роботи суду в нормальному порядку необхідно, щонайменше, ще дві зали судових засідань та два кабінети суддів. Бажано організувати окремі кабінети для суддів та для помічників і секретарів.

2. Суддівський корпус та штат

Суддівський корпус складається з голови суду, заступника голови суду та одинадцяти суддів, в тому числі, однієї судді, переведеної Указом Президента України з Мар'їнського районного суду Донецької області. Наявні дві вакансії суддів.

Троє суддів Мар'їнського районного суду Указом Президента були переведені до інших судів України.

06.11.2015 р. було видано Указ Президента України щодо зміни розташування Мар'їнського районного суду з м. Мар'їнка на м. Курахове. На даний час здійснюються організаційні заходи – набір персоналу та обладнання відповідного приміщення з метою відновлення роботи зазначеного суду.

Це дозволить передати частину справ з Красноармійського міськрайонного суду, зменшити навантаження на нього, покращити доступ до правосуддя мешканців Мар'їнського району та підвищити його якість.

3. Доступ громадян до правосуддя

Правосуддя здійснюється у звичайному порядку. Розглядаються справи як щодо громадян, що мешкають на території підконтрольній Україні, так і тих, що мешкають на окупованій території. Мешканці окупованих територій для подання позовних заяв та інших документів повинні виїжджати на територію підконтрольну Україні, та подавати документи до канцелярії суду особисто, або надсилати поштою з території України. Оплата судових витрат здійснюється через банківські відділення та термінали, розташовані на підконтрольній Україні території.

Листування з окупованими територіями не здійснюється, процесуальні документи на них не направляються, рішення суду на окупованих територіях не виконуються. Інформація про час та місце розгляду справ за участі осіб, які мешкають на тимчасово окупованих територіях, розміщується виключно на сайті суду. За словами працівників суду, їм невідомо про те чи працюють на окупованій території суди та чи виконуються на ній судові рішення.

KA-DN COURT.GOV.UA

Красноармійський міськрайонний суд

Ураховуючи особливості розташування населених пунктів Мар'їнського району Донецької області, мешканці не всіх селищ з території підконтрольної Україні мають можливість діставатися Красноармійська громадським транспортом.

4. Передача справ у зв'язку з бойовими діями

Стосовно Будьоннівського районного суду міста Донецька та Кіровського районного суду міста Донецька — Красноармійському міськрайонному суду

Донецької області була передана лише підсудність нових справ. Провадження у всіх справах, які були відкриті до 02.09.2014 р., а також архіви зазначених судів не передавалися.

Стосовно Мар'їнського районного суду Донецької області — Красноармійському міськрайонному суду Донецької області передані лише ті справи, які були в провадженні Покровського районного суду Дніпропетровської області на 06.04.2015 р. Відповідно до Покровського районного суду були передані лише кримінальні справи, які були у провадженні Мар'їнського районного суду Донецької області на 02.09.2014 р. Справи інших юрисдикцій станом на 02.09.2014 р. з Мар'їнського районного суду не передавалися, провадження у них не здійснюється. Ухвали про зупинення провадження не виносилися. Архів Мар'їнського районного суду залишився в зачиненому приміщенні в Мар'їнці. Будівля Мар'їнського районного суду частково постраждала від обстрілів, слухання в ній справ без здійснення попереднього ремонту неможливе. Спеціальна охорона будівлі суду в Мар'їнці не здійснюється. За час з 02.09.2014 р. із зазначеної будівлі невідомі особи викрали частину оргтехніки.

Копії рішень та інших процесуальних документів видаються лише для тих справ, що були вивезені до Красноармійського районного суду. Для інших справ копії рішень та інших процесуальних документів видаються лише через процедуру відновлення втраченого провадження.

З АРХІВІВ МОБІЛЬНИХ МОНІТОРИНГОВИХ ГРУП ЦГС

Добропільський районний суд

Добропільський районний суд

До Добропільського районного суду перенесено розгляд справ Авдіївського міського суду та Харцизького міського суду Донецької області.

1. Стан будівлі та приміщень суду

Двоповерхова будівля, зовні справляє в цілому позитивне враження: будівля охайна, нові вікна, навколишня територія доглянута. Виникає враження, що у недалекому минулому був проведений ремонт. Увійти у будівлю можна безперешкодно, охорона відсутня, особа відвідувачів не встановлюється. Приміщення суду світле. Коридори широкі, «інформаційна дошка», яку видно одразу зі входу, містить широкий перелік інформації, зокрема, вказаний графік приймання громадян, зразки заяв, доступні інфографіки доступні інфографіки з роз'ясненням принципів діяльності судової системи, тощо. Також, перед інформаційною стіною розташовані столи, стільці, що спрощує використання відвідувачами інформації. Будівля пристосована для людей з інвалідністю, на вході пандус, а на першому поверсі розташована зала засідань, двері якої, зокрема, дозволяють в'їзд на візку. Суд має 4 зали

засідань, три з яких пройшли реконструкцію, оновлені, мають прозору лаву підсудних, не клітку. У залах розташовані достатньо широкі лави для присутніх, окремих місць для спостерігачів немає.

2. Суддівський корпус та штат

Добропільський міськрайонний суд за розпорядженням голови вищого спеціалізованого суду обслуговує територію Харцизького та Авдіївського міських судів Донецької області. Штат у зв'язку з переведенням територіальної підсудності не збільшувався і складає 13 суддів, з яких фактично працює дев'ять, кабінети розраховані лише на 10. Залів засідань недостатньо аби забезпечити навіть наявних 9 суддів, особливо, зі значним збільшенням навантаження у зв'язку з переведенням територіальної підсудності Харцизького та Авдіївського міських судів Донецької області. Канцелярія нараховує 45 осіб. Голова та спікер суду зазначили, що вакантні місця є лише серед неспеціалізованих посад: канцелярія, апарат - але за інформацією порталу «Судова влада» вакантними є місця трьох секретарів суду та одного секретаря судового засідання. Можливо, є питання до актуальності інформації розміщеної на ресурсі.

Усі судді проживають на території підконтрольній Україні. Один суддя був переведений з АР Крим.

За словами голови та спікера суду, люстрація була проведена у чіткій відповідності до вимог Закону України «Про суддів очищення влади». Претензій і питань до проведення люстрації немає.

3. Доступ громадян до правосуддя

Офіційне сполучення з окупованими територіями відсутнє, у тому числі і поштовий зв'язок, які і будь-які контакти через офіційні запити. Відповідно, можливості залучення, виклику свідків, учасників процесу, повідомлення про розгляд справи вкрай обмежені і здійснюються у офіційних друкованих або інтернет-джерелах. Примусовий привід до суду неможливий. Оплатити судові збори громадяни мають можливість лише на території, підконтрольній Україні, або за наявності доступу до мережі інтернет. Випадки приїзду до суду громадян з територій Авдіївського та Харцизького міських судів поодинокі.

4. Передача справ у зв'язку з бойовими діями

Суд має можливість розглядати лише нові справи з тимчасово окупованих територій, або ті, рішення у яких були оскаржені та передані на повторний розгляд вищою інстанцією, оскільки архівів Харцизького міського та Авдіївського міського судів Донецької області перевезено не було, ні закритих справ, ні відкритих на момент окупації. Інформації про стан архівів на даний момент немає, як і про спроби їх знищення.

Відсутність архівів та будь-якого зв'язку з судами на окупованих територіях обумовлює значне ускладнення для відновлення втрачених проваджень, що стало буденною практикою після переведення територіальної підсудності з окупованих територій, повторного розгляду оскаржених у вищих інстанціях справ Харцизького міського та Авдіївського міських судів Донецької області, як і справ, де сторона(и) проживають на окупованих територіях, є спірне майно, тощо.

Дзержинський міський суд

Дзержинський міський суд

Дзержинський міський суд, за розпорядженням голови вищого спеціалізованого суду, обслуговує території Пролетарського та Ленінського районів м. Донецька.

1. Стан будівлі та приміщень суду

Двоповерхова будівля, яка знаходиться впритул до Дзержинського міськвідділу поліції. Зовні видно незначні пошкодження самої будівлі, є розбиті вікна. Приміщення суду не пристосовано для людей з інвалідністю, пандуси відсутні, коридори вузькі.

Охорона відсутня, у суд можна зайти безперешкодно, ніхто не намагається встановити ні особу, ні мету візиту, що є незадовільним у зв'язку з безпосередньою близькістю міста до лінії розмежування. Приміщення освітлені погано, інформаційна дошка містить обмежений обсяг інформації і, щоб її побачити, бажано використовувати власні джерела світла. Зали судових засідань обладнані сидіннями відвідувачів учасників процесу та ізольованою лавою підсудних, окремих місць для спостерігачів немає. Зрозуміти час роботи канцелярії можливо лише запитавши. Копії рішень суду видаються лише щовівторка, за словами голови суду, це обумовлено недостатністю штату та

значно збільшенням навантаження на суд. Доступ до канцелярії вільний, черги, на момент проведення моніторингу, відсутні. У коридорах є лавки для очікування. До туалету доступ вільний, але він у незадовільному стані.

2. Суддівський корпус та штат

Суду було додано 4 вакансії суддів, що збільшило штат суддів з 10 до 14, але фактично ці вакансії не заміщені. На час проведення моніторингу працює 6 суддів (у решти, за звичайним штатом, закінчилися повноваження, один притягнутий до кримінальної відповідальності за ст. 368 Кримінального кодексу України), чого недостатньо, у зв'язку зі збільшенням навантаження на суддю щонайменше у два рази (точних даних на момент проведення моніторингу не було, оскільки річний звіт знаходився на стадії підготовки). На даний момент вакантними є посади: 4-ох суддів, 4-ох помічників для них, 4-ох секретарів судових засідань, 2-ох судових розпорядників та технічний персонал.

Усі судді проживають на підконтрольній Україні території та є місцевими мешканцями.

Первинна люстрація була проведена у вигляді співбесід, анкетування, була створена комісія, яка не займалася суддями, а лише апаратом. Претензій до проведення первинної люстрації, за

словами голови суду, немає.

3. Доступ громадян до правосуддя

Суд має можливість розглядати лише нові справи з тимчасово окупованих територій, або ті, рішення у яких були оскаржені та передані на повторний розгляд вищою інстанцією, оскільки справ і архівів Пролетарського та Ленінського районних судів м. Донецька перевезено не було. Інформації про стан архівів на момент проведення моніторингу немає, як і про спроби їх знищення. Сполучення з окупованими територіями відсутнє, у тому числі і поштовий зв'язок. Відповідно, можливості залучення, виклику свідків, учасників процесу, повідомлення про розгляд справи вкрай обмежені і здійснюються в офіційних друкованих або інтернет-джерелах. Примусовий привід до суду неможливий. Оплатити судові збори громадяни мають можливість лише на території, підконтрольній Україні, або за наявності доступу до мережі інтернет.

4. Передача справ у зв'язку з бойовими діями

Відсутність архівів та будь-якого зв'язку з судами на окупованих територіях обумовлює значне ускладнення розгляду справ з відновлення втраченого провадження, які стали буденною практикою після переведення територіальної підсудності з окупованих територій, повторного розгляду оскаржених у вищих інстанціях справ, як і видачу копій рішень Ленінського та Пролетарського районних судів м. Донецька. Проте з'явилася практика у разі наявності судового рішення у Єдиному державному реєстрі судових рішень видання судом копій рішень цих судів під своєю печаткою.

У період окупації суд розглядав лише цивільні справи; розгляд кримінальних був неможливий, оскільки правоохоронні органи не функціонували.

Луганська область

З а свідченням Ігоря Савченка — начальника Територіального управління Державної судової адміністрації в Луганській області (розташовано у м. Рубіжне), розгляд судових справ проходить відповідно до процесуальних норм. 99% будівель судів пристосовані, в тому числі перебудовані під нормативи, яким повинні відповідати будівлі суду. Тобто з 14 судів, які діють на підконтрольній Україні території (15 — Станично-Луганський районний суд не діє), пристосовані до здійснення судочинства.

На час моніторингу суди не мають суттєвих проблем із приміщеннями та оргтехнікою. Судді, які переїхали із окупованих територій, знімають житло за власних рахунок, оскільки службового житла для них немає.

На території, близькій до лінії зіткнення, знаходяться Попаснянський, Станично-Луганський районні суди. Останній суд не діє, дві третини його архіву вивезено. У Попасній під час обстрілів працівники суду ховалися у підвалі. Незважаючи на загрозу, рішенням ТУ ДСАУ функціонування суду продовжено. Причиною є, в тому числі, необхідність забезпечувати фінансово працівників суду, для яких робота у суді — єдине джерело прибутку. Тому навіть у дні, коли відбувалися обстріли, у суді перебував черговий суддя разом з декількома членами персоналу. Рішенням начальника ТУ ДСАУ Попаснянському районному суду виділено

три ставки нічних сторожів та одну ставку розпорядника на день.

Чисельність суддів на підконтрольних Україні територіях збільшено (йдеться про суди, яким передано до підсудності розгляд справ із судів окупованих територій). Збільшена штатна чисельність судів Луганської області: наказом ДСА України № 135, № 133 збільшена штатна чисельність судів Луганської області на 34 штатні одиниці, з них 32 заповнені суддями, які переїхали з непідконтрольних територій. Залишається ще 2 вакантних місця. Наразі на підконтрольну територію Луганської області загалом переїхало 113 суддів.

Усі судді, що здійснюють судочинство на території Луганської області проходять люстраційну та антикорупційну перевірку, заповнюють та подають декларації. Співпраця з суддями, які залишилися на тимчасово окупованій території не ведеться. Точна кількість суддів, які залишилися на непідконтрольній частині Луганської області, та кількість тих, хто співпрацює з т. з. «ЛНР», точно не відома.

У зв'язку зі збільшення штатної чисельності судів нормативи площі не відповідають встановленим законом нормам. Для вирішення цього питання потрібно здійснити прибудову чи перебудову приміщення суду, однак у 2013–2015 рр. капітальні видатки на такі цілі не передбачені.

Суди Луганської області матеріально забезпечені. До 28–29 грудня мали

бути використані всі кошти, надані на функціонування системи судочинства у 2015 році. Суди та судді повністю забезпечені витратними матеріалами, поштовими марками, папером, комп'ютерною технікою, мантіями, нагрудними знаками, символами державної влади.

31 жовтня 2014 року зі штату ДСА в Луганській області звільнилися 22 працівники з 25. Після переміщення управління з Луганська до Рубіжного сформований новий штат чисельністю в 16 осіб, 8 з яких — переселенці.

Підрозділ «Грифон», який наразі ліквідований у зв'язку з реорганізацією МВС, здійснює охорону лише частини судів. Наприклад, підрозділ не здійснює охорони Попаснянського районного суду. Оскільки формально підрозділ ліквідований, вирішується питання про створення державної служби охорони в судовій системі. На сьогодні відбувається формування керівництва судової служби охорони, вирішується питання фінансування. Наразі підрозділ «Грифон» залишається лише у 9 судах Луганської області.

Із районного суду Станиці Луганської лише на особистих зв'язках керівника вдалося врятувати 2/3 архіву суду на військових автомобілях. Інші суди такої нагоди не мали. Дійсною інформацією, що сталося з архівами та діючими провадженнями, — ніхто не володіє. Провадження районних судів залишилися на окупованій території.

Попаснянський районний суд

Суд працював у звичайному режимі до липня 2014 року, хоча на той момент владу у Попасній фактично контролювали незаконні збройні формування. Органи влади, в т. ч. суд, продовжували діяти. До Попаснянського районного суду жодного разу не приходили з якимись вимогами. Суд ухвалював рішення іменем України. Ситуація змінилася після початку звільнення Попасної, яке супроводжувалося бойовими діями. У серпні-вересні 2014 року суд практично не працював. Коли ситуація нормалізувалася, справ побільшало. Люди однак не поверталися. Навантаження у другій половині 2014 року було значно менше. У січні-лютому 2015 року знову почалися воєнні дії — Попасна майже опустіла. Суд, однак, продовжував працювати. У випадку необхідності, коли були термінові справи, пов'язані з розглядом кримінальних проваджень, судді виходили на роботу, для того, аби продовжити строки тримання під вартою, вжити термінові заходи тощо. З березня 2015 року ситуація знову нормалізувалася. Суд почав знову працювати за штатним режимом.

На сьогодні в провадженні досить багато справ. Додалися території, які територіально належали до підсудності Первомайського районного суду: села Золоте, Тошківка, Новотошківка. Зменшення активності громадян компенсували збільшенням їх кількості.

Кримінальні справи, де особи перебувають під арештом, районний суд направляє до Апеляційного суду Луганської області для визначення підсудності, оскільки в даний час, суд не має можливості забезпечити нормальну охорону.

Досі не працює ізолятор тимчасового тримання (ІТТ) через питання безпеки.

Проблеми з доставкою обвинувачених розпочалися у травні 2014 року. За словами представників міліції, остання не могла їздити конвоєм, оскільки зброю відбирали на найближчому блок-посту. У зв'язку з цим на судові засідання було неможливо доставити обвинувачених. Сьогодні обвинувачених доставляють зі Старобільська.

Щоб вирішити питання з доставкою обвинувачених, у суді сформувалася практика, розгляду справ у режимі відеоконференції за згоди особи. Але є і такі справи, де особи відмовляються від відеоконференцій.

Попаснянський районний суд

Незважаючи на ці організаційні заходи, питання забезпечення кримінального процесу, особливо, доставлення обвинувачених до зали суду, є гострою проблемою.

1. Стан будівлі та приміщень суду

Під кутом зору інфраструктури та матеріального забезпечення, в суду є всі необхідні можливості для належного здійснення судочинства. Перш за все, Попаснянський районний суд протягом 2014–2015 рр. не змінював приміщення суду. На сьогодні у приміщенні суду достатньо місця для суддів та працівників апарату суду. У всіх суддів є окремі кабінети, які обладнані оргтехнікою, меблями, витратними матеріалами, символами державної влади.

У коридорах черги відсутні, хоча це спричинено двома незалежними від якості функціонування суду чинниками: близькістю до лінії зіткнення та масовим виїздом населення на інші території.

У суді є повністю обладнана та пристосована зала засідань.

Вікна, які були пошкоджені внаслідок обстрілів восени 2014 року та взимку 2015 року було замінено. За словами працівника архіву, приміщення архіву є придатним для зберігання судових документів. У функціонуванні архіву проблем не виявлено.

Варто звернути увагу, що приміщення суду старе, є непоодинокі тріщини, які потрібно усунути. Проте у приміщенні, зокрема в архіві, не волого, що не становить загрози для документації суду.

Хоча за словами начальника ТУ ДСАУ в суді є охорона, моніторингова група її не виявила. Доступ до приміщення суду безперешкодний.

Будівля частково доступна для людей з інвалідністю. Наприклад, є пандус. Однак коридори в будівлі суду вузькі.

2. Суггівський корпус та штат

Штат суддів не змінився. Одну вакансію зайняв суддя з Первомайська. Наполовину змінився склад працівників. Більшість посад зайняли переселенці з Первомайська, які працювали в Первомайському суді.

Оскільки в районі не має спеціалізованої поліції, то час моніторингу внесена пропозиція судовій адміністрації для забезпечення додатковими ставками сторожа (3 ставки).

3. Доступ громадян до правосуддя

Голова суду повідомила також, що траплялися випадки, коли суд раніше засудив осіб до реальних термінів покарання, але, у зв'язку з тим, що покарання вони відбували на окупованих

територіях, то декілька разів траплялося, що цих осіб у подальшому бачили на волі (їх звісно затримували, коли була можливість, але питання відбування покарання залишається відкритим, адже, невідомо, з якого числа вони опинилися на волі, чи зараховується їм такі дії у термін покарання, чи є питання повторного засудження за уникнення покарання тощо).

Попаснянський районний суд розглядав дві справи про встановлення факту народження і дві справи про встановлення факту смерті.

Справи, територіальна підсудність яких належить Первомайському районному суду, передали Рубіжанському міському суду. Коли Вищий спеціалізований суд України змінював територіальну підсудність судів невіршеним було питання продовження діяльності Попаснянського районного суду.

Доставка осіб з непідконтрольної території неможлива. В одного із суддів була справа, де це потенційно могло стати проблемою, однак вона була розпочата до війни і всі свідки були опитані.

Повідомлення сторін здійснюється за загальними правилами через пресу. Часто виникає проблема повідомлення навіть осіб, які проживають на підконтрольній Україні території, у зв'язку з тим, що не завжди працює пошта.

Суд використовує також такі засоби і способи повідомлення сторін: 1). повідомити контакти відповідача, привести відповідача до суду; 2). телефонне повідомлення; 3). повідомлення на сайті суду.

Коли особа не з'являється, її інформують за місцем проживання всіма можливими засобами.

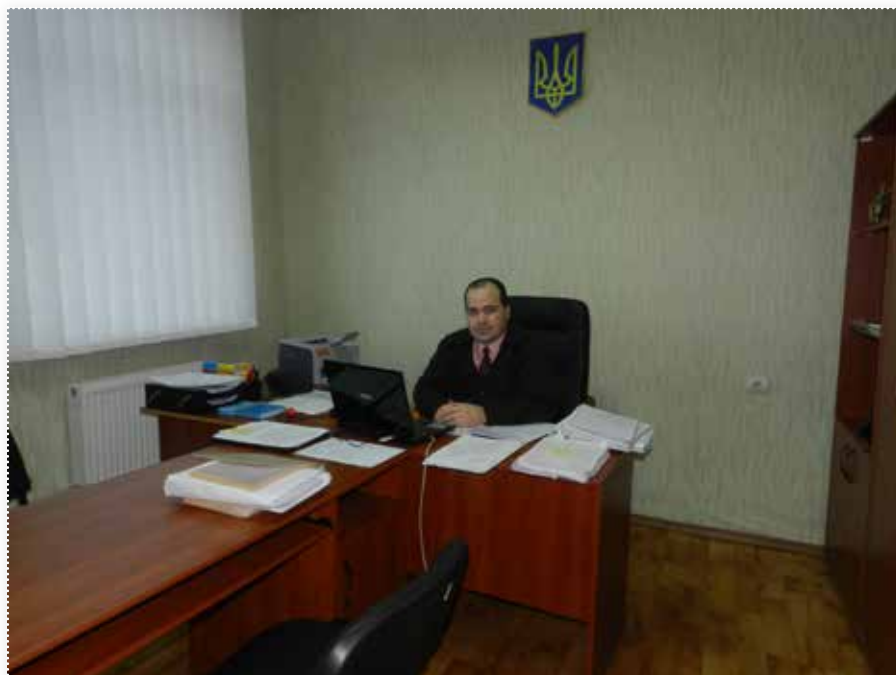
Суд ухвалює рішення, але вручити копію рішення через пресу неможливо. Виникає проблема: позивач, з одного боку, має право на справедливий суд, яке включає і виконання судового рішення, а з іншого боку закон не дає відповіді на питання, що робити коли копія рішення не доставлена за адресою проживання відповідача. По суті, позивач позбавляється права на справедливий суд.

Суд прийняв рішення про повідомлення відповідача через сайт про ухвалені рішення. Намагалися кілька разів направляти рішення поштою. Якщо особі стане відомо про рішення, вона має право звернутися з заявою про скасування заочного рішення. В одного із суддів була справа, коли особа звернулася із заявою про скасування заочного рішення через рік. Строк оскарження було поновлено. Таким чином, рішення може бути ухвалено, але особі має бути забезпечено право на ефективний перегляд справи за її участю.

4. Передача справ у зв'язку з бойовими діями

Голова Попаснянського районного суду вказала, що за час окупації, районний суд «оминула» увага терористів. Таким чином, ні архів, ні інші судові документи (рішення, провадження тощо) не постраждали. Навіть український прапор та герб у її кабінеті залишилися на своїх місцях. Водночас, існує проблема вказаного районного суду в забезпеченні охорони.

За час бойових дій з Попаснянського районного суду зникла лише одна цивільна справа.

Новоайдарівський районний суд

Новоайдарівський районний суд

3 листопада 2014 року відновив роботу.

1. Стан будівлі та приміщень суду

Двоповерхова окрема будівля, зовні виглядає досить охайною, при вході видимі невеликі пошкодження клумб та сходинок.

У холі присутній охоронець, який запитує причину візиту, просить пред'явити паспорт та записує в журнал відвідувачів. (згідно з положенням про порядок допуску відвідувачів до приміщення суду).

У приміщенні суду тепло, світло, сирість відсутня, чутність гарна, зроблений косметичний ремонт, на видному місці розміщена дошка оголошень та зразків документів, вздовж усього коридору стоять дерев'яні лавки для очікування. Доступ до канцелярії вільний, черги відсутні. Канцелярія працює за графіком роботи суду.

Приміщення суду не пристосовано для людей з інвалідністю, відсутній пандус, бильця, коридори вузькі. Туалет загального користування із вільним доступом.

У кожного судді свій окремий кабінет, помічники суддів знаходяться

в окремому приміщенні, також наявні окремі приміщення у всіх працівників суду, архів в окремому підвальному приміщенні, три облаштованих зали судових засідань зі спеціальним обладнанням та кліткою.

2. Суддівський корпус та штат

Судочинство в районі організовано в повному обсязі, за штатом 4 судді, 3 постійно перебувають на робочому місці (мешкають в Новоайдарі), одна посада судді вільна, оскільки в результаті окупації міста Луганськ суддя Інна Мальченко переїхала на окуповану територію та до своїх службових обов'язків не повернулася, місце її перебування достовірно невідоме, за деякими даними — виїхала за межі України.

Навантаження на суддів виросло здекількох причин: судді працюють в неповному складі, для обслуговування приєднано населенні пункти Трьохізбенка, Сокольники, Кримське, Щастя, а також доводиться постійно розглядати додаткові справи за участю військовослужбовців (дезертирство, непокоря керівництву, тілесні ушкодження та адміністративні протоколи за пияцтво).

Кваліфікаційне оцінювання часом на момент моніторингу ніхто з суддів не проходив, люстрація нікого не стосувалась.

3. Доступ громадян до правосуддя

Мешканці окупованих територій можуть звернутись до суду, приїхавши особисто, а розгляд справи та проголошення рішення за згодою учасників слухання можуть бути здійснені за допомогою онлайн-конференцій, або заочно за загальними положеннями, про що постановляється ухвала та публікується оголошення в офіційній пресі.

4. Передача справ у зв'язку з бойовими діями

Суд працював постійно, крім притуплення роботи під час обстрілів з 4 вересня 2014 року по 14 вересня 2014 року. Документи та працівників суду за весь час АТО не евакуювали. Архів нікуди не переїжджав, справи з архіву не зникали. Приміщення архіву в доброму стані, тепле та світле, зі спеціалізованими полицями та столами.

На даний момент розроблено план евакуації на випадок необхідності.

Головною проблемою вважається утримання в СІЗО затриманих Стаханова та Брянки, судові справи яких були направлені в Апеляційний суд м. Луганська до його окупації, та після окупації до теперішнього часу справи не повернулись, остаточного законного рішення щодо таких затриманих суд ухвалити не має можливості.

Справи, матеріали яких знаходяться на розгляді в суддів, а затримані очікували на рішення, перебуваючи при цьому на окупованій території, не мають свого логічного завершення. Як виявилось пізніше підсудні, рішення про відбування покарання якими вже вступило в законну силу, на окупованих територіях були безкарно випущені з-під варті.

Справи, в яких фігурує майно на окупованій території, неналежно вирішені, оскільки навіть виконавчий лист немає можливості направити — пошта не працює, та й нема кому направляти, адже виконувати його не будуть. Саме тому суд не може забезпечити виконання рішень на окупованій території.

Траплялось надходження документів з окупованої території на бланках з раніше діючими печатками з додатковою відміткою «ЛНР», але без внесення їх до реєстру.

Лисичанський міський суд

Лисичанський міський суд, відповідно до підсудності, розглядає також справи, які підсудні судам із окупованих територій — Брянського, Алчевського та Перевальського районів. У суді працює 10 суддів, тоді як штатна структура суду, передбачає 15 суддів.

Суддя Лисичанського районного суду Суббота Микола Іванович,

переведений із Первомайського районного суду, погодився спілкуватися із моніторами, та, повідомив, що він один із тих суддів, які перевелися після окупації Первомайського району до іншого суду. Оскільки він проживав у Попаснянському районі, працюючи і суддею Первомайського районного суду, то питання отримання житла перед ним не стояло. Після окупації Первомайська, він не виїхав на роботу

та подав документи на переведення до іншого суду. За час перебування у вимушеній «відпустці» йому виплачувався посадовий оклад (ставку). Крім того, суддя Суббота підтвердив інформацію, надану керівником ТУ ДСА, про забезпечення робочим місцем та необхідною оргтехнікою. Що стосується навантаження, то розподіл здійснюється авторизованою системою.

ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В «ДНР» ТА «ЛНР»

На територіях, які контролюються так званими «ЛНР» та «ДНР, залишилося багато судових справ та матеріалів кримінального провадження на досудовому слідстві.

При запиті до інформаційної бази МВС України видається інформація що особам було обрано запобіжний захід ще у 2013–2014 роках. А подекуди ще й раніше (КПК України 1962 року). Запобіжний захід зберігає свою дію по сьогоднішній день. Однак ані досудові розслідування, ані суди не розглядають такі справи, оскільки відсутні матеріали та за наказом МВС України були ліквідовані слідчі органи.

Водночас, слідчі органи «ЛНР»/«ДНР» перевели ці справи у відповідність до «свого» законодавства, тобто КПК України 1962 року, КК РФ. Таким чином проблемою буде відновлення матеріалів таких справ навіть після звільнення території.

У 2009 році скоєно злочин, який було кваліфіковано за ч. 4 ст. 187 КК України⁶.

У травні 2013 року вирок Будионівського районного суду міста Донецька Апеляційним судом Донецької області було скасовано, справу направлено на досудове розслідування. Запобіжний захід змінено на підписку про невиїзд

(КПК України 1962 року). Восени 2013 року вже за КПК України 2012 року справу знову направлено до Будионівського районного суду міста Донецька. Судовий розгляд продовжувався до окупації. Справа залишилася в приміщенні суду. Обвинувачуваний виїхав на територію, контрольовану Україною.

У «ДНР» справу «перероблено» за їх законодавством, обвинувачуваний знаходиться в «міжнародному розшуку».

На території України справа не розглядається в зв'язку із відсутністю матеріалів. Незважаючи на те, що КПК України 2012 року містить норми про відновлення втраченого провадження, запобіжний захід діє.

Крім того, такі справи, оскільки на них не поширюється дія законодавства «ЛНР»/«ДНР» за часом, розглядаються так званими суддями «іменем України», хоча на даний момент жодного суду юрисдикції України на цій території офіційно не існує.

Київський районний суд міста Донецька прийняв постанову, за якою з 2009 року п'ять осіб знаходяться під арештом. Справу розглядає суд за нормами КПК 1962 року⁷.

Справу тепер розглядає суд «ДНР», який звільнив всіх п'ятьох з-під варті. Справа за старим

обвинуваченням, розглядається «іменем України». На сьогоднішній день розгляд справи «ДНР» призупинений. Матеріали передані до Верховного суду «ДНР» для передачі їх Україні. При цьому люди виїхати на території, контрольовані Україною, не можуть, оскільки за даними України вони в СІЗО. Обвинувачуваний й раді були б розгляду справи в Україні, однак, справа розглядалась за КПК України 1962 року, а там не передбачений порядок відновлення втраченого провадження. Отже, розгляд без матеріалів неможливий.

Слід урахувати, що кримінальне законодавство РФ дуже різниться від законодавства України. Подекуди людям за середньої, під кутом зору українського законодавства, тяжкості злочину тепер погрожує позбавлення волі більш ніж на 10 років. Крім того, на відміну від КК України, КК РФ та «ЛНР»/«ДНР» мають за найвищу міру покарання – страту.

Особливо складна під кутом зору права ситуація щодо осіб, яким судами України було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою ще до окупації територій. Більшість цих осіб судами «ЛНР»/«ДНР» звільнені з-під варті. Однак, за даними інформцентру МВС України, щодо них діє запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Отже, при перетині межі вони повинні бути затримані та поміщені в СІЗО. Більш того, за нашим законодавством

6 За інформацією від адвокатів

7 За інформацією від адвокатів

їм загрожує додаткове звинувачення у втечі. Незважаючи на те, що такий злочин особи не вчиняли, а матеріалів щодо їх вини або невинуватості у Україні немає.

У 2004 році скоєно злочин, який міліцією кваліфікований за ч. 3 ст. 187 КК України⁸.

У 2009 році затримано 4 осіб, яким пред'явлено обвинувачення та обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

17.03.2014 року Апеляційний суд Донецької області вирок Київського районного суду міста Донецька скасував, справу направив на додаткове розслідування, запобіжний захід змінив на підписку про невиїзд (КПК 1962 року).

У грудні 2015 – січні 2016 року було отримано інформацію про те, що Київський райвідділ міліції – ліквідовано. Справу зареєстровано в реєстрі за фактом. Жодній особі підозру не пред'явлено. Слідство не ведеться, оскільки матеріали справи залишилися у приміщенні Київського райвідділу міліції.

Водночас, за даними інформаційного центру, за цими особами зберігається запобіжний захід (за КПК 1962 року – він безстроковий).

За розпорядженням Голови Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 02.09.2014 року, справи, віднесені до підсудності Київського районного суду міста Донецька, розглядає Павлоградський міськрайонний суд Дніпропетровської області.

У зв'язку із цим було подано клопотання про скасування запобіжного заходу. Справа знаходиться на розгляді.

У відкритих джерелах інформація щодо судочинства в «ДНР» та «ЛНР» практично відсутня. За законодавством України, всі рішення у справах, що розглядалися судами України,

розміщуються у відкритому доступі на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень. Однак, суди, що знаходяться на окупованих територіях та підпорядковуються «ДНР»/ «ЛНР», свої рішення ані в ЄДРСР, ані в будь-якому іншому відкритому джерелі не розміщують. Інформація в ЗМІ щодо ведення судових справ в «ДНР» та «ЛНР» вкрай фрагментарна та не дозволяє встановити порядок судочинства⁹.

Єдиним відкритим джерелом, яке надає бодай якусь інформацію щодо здійснення судочинства на окупованих територіях, є сайт «Верховного суду „ДНР“», на якому розміщуються загальні статистичні дані та узагальнення практики у вигляді «Постанов пленуму»¹⁰. Щодо «Верховного суду «ЛНР» така інформація повністю відсутня.

Також у відкритих джерелах можна знайти окремі «правові акти» «ЛНР» та «ДНР», що регламентують діяльність їхніх судових систем, зокрема «конституції», «кримінальний кодекс „ДНР“»¹¹, «правила кримінального провадження в «ДНР»»¹², «положення про військові суди «ДНР»»¹³.

Як пояснив начальник Територіального управління Державної судової адміністрації у Луганській області, вони відслідковують новини відносно суддів, які залишилися на окупованій території, у тому числі і через «укази голови «ЛНР».

Аналіз відомостей та інформації, обмеженої, але «офіційної», дає підстави говорити про намагання «ЛНР» утворити власну судову систему.

«Офіційний сайт» «голови „ЛНР“» Плотницького¹⁴ повідомляє про організацію роботи декількох судів та призначення ним суддів. Активна фаза саме у судовій системі почалася у 2015 році із «указу» «Об утверждении Регламента квалификационной коллегии судей Луганской Народной Республики» (дата реєстрації 14.08.15). Що було до цього – неможливо уявити, принаймні, спираючись на «офіційні»

публікації (маються на увазі лише «офіційне судочинство»). 01 жовтня 2015 року був зареєстрований «указ» «О назначении судей»¹⁵, яким було призначено на посади «голів», «заступників голів» військового та районних судів «ЛНР» та призначено суддів цих судів. 24 жовтня 2015 року був виданий черговий «указ» «О начале деятельности судов Луганской Народной Республики»¹⁶. 02 листопада 2015 року новий «указ» «О назначении судей»¹⁷, яким було призначено суддів Ровеньківського міського суду (голову та двох суддів). 16 листопада 2015 року видано два «укази» «О служебных удостоверениях работников аппарата суда Луганской Народной Республики»¹⁸ та «О служебных удостоверениях судей Луганской Народной Республики»¹⁹.

Дуже «врожайним» на «укази», які регламентують діяльність «судочинства» виявився грудень 2015 року – 4 «нормативно-правових актів». 03 грудня 2015 року «О начале деятельности Ровеньковского городского суда». 25 грудня 2015 року «О назначении судей», яким призначено 6 осіб на посади голів, заступників та суддів Ровеньківського та Стаханівського міських судів²⁰. 28 грудня 2015 року «О начале деятельности Стахановского городского суда». 28 грудня 2015 року «Об изменении территориальной подсудности дел, рассматриваемых судами»²¹.

Тобто, діяльність «голови „ЛНР“» щодо формування «судової влади» вирізняється помітною активністю на фоні «указів», які стосуються інших сфер життєдіяльності окупованих територій. У документах, які видаються «головою «ЛНР» вказані прізвища суддів і таким чином, постає питання про минуле цих осіб, адже окрім «революційної» необхідності, постає питання професійного відправлення правосуддя і, таким чином, обґрунтоване питання – скільки осіб, із вказаних в «указах» Плотницького, є колишніми суддями українських судів. І головне – чи вони колишні? Чи

8 За інформацією від адвокатів

9 Приклади описів роботи судів у ЗМІ www.06242.com.ua/article/962127 www.obozrevatel.com/crime/06425-v-dnr-zapretili-upa-lyashko-i-igil.htm www.admin-gorlovka.com/news/1138-ispolnenie-reshenij-sudov-ukrainy-na-territorii-dnr

10 www.supcourt-dnr.ru/sdep/stat/obshchie-pokazateli-raboty-verhovnogo-suda-i-sudov-doneckoy-narodnoy-respubliki-pri-0

11 www.advokaty.dn.ua/criminal-codex-dnr

12 www.xn-80aafh5ax4a2e.dn.ua/publ/ugolovnoe_pravo/ugolovnoe_pravo_uk/pravila_

ugolovnoe_sudoproizvodstva_dnr_doneck/75-1-0-108

13 www.constitutions.ru/?p=10200

14 www.glava-lnr.ru/arhiv

15 www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/502011015.pdf

16 www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/563011015.pdf www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/587011115.pdf

17 www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/601011115.pdf

18 www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/600011115.pdf

19 www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/641_bez_pechati.pdf

20 www.glava-lnr.ru/sites/default/files/pdf/695_1_12_15.pdf

21 www.dnrsovet.ru/zakon-dnr-osudebnom-sbore/

не виявиться так, що судді, які «відправляють правосуддя» на окупованих територіях до цього часу вважаються суддями України і отримують заробітну платню, пільги, надбавки тощо, замість кримінальної справи відносно себе? Це обов'язково треба встановити для повної та об'єктивної картини правосуддя на окупованих територіях, адже постає питання відповідальності, і зокрема, юридичної. Для цього необхідно зробити запити із копіями «указів» Плотницького та направити їх до органів СБУ, прокуратури, також до Державної судової адміністрації України та Вищої кваліфікаційної комісії суддів України із питаннями про належність осіб, які відправляють «правосуддя у «ЛНР» до суддівського корпусу.

Судовий збір в «ДНР» справляється на підставі Закону «Про судовий збір» від 20.03.2015. Принципово він подібний до українського Закону «Про судовий збір». Основною відмінністю є різниця в методах нарахування збору. За деякими позиціями встановлений фіксований збір (в Україні розмір збору залежить від ціни позову або розраховується як частка від мінімальної заробітної платні).

Сплата судового збору здійснюється через «Центральний банк «ДНР» за реквізитами, що надаються конкретним судом, в якому перебуває справа²². Крім того, за інформацією з сайту «Верховного суду «ДНР», сплата судового збору можлива як в українських

гривнях, так і в російських рублях за вибором особи, що сплачує. Інформація щодо можливості сплати судового збору за карткою чи онлайн у відкритих джерелах відсутня.

Офіційне листування судів зі сторонами у справах та між собою здійснюється виключно у паперовій формі через відділення ДП «Пошта Донбасу», або, в деяких випадках, «Укрпошти»²³.

Інформація щодо порядку справляння судового збору та листування між судами на території, яка перебуває під контролем «ЛНР», відсутня.

Як можна побачити так звані «ДНР» та «ЛНР» значно просунулися в створенні видимості державної влади та її законодавчого забезпечення, що стосується й функціонування судів. Однак, єдиний приклад справи (матеріали справи було представлено на конференції ОБСЕ в Варшаві у 2015 році), наочно демонструє фіктивність цього законодавства та неповага до нього з боку самих структур терористичних угруповань.

Факти відповідно до інформації, наведеної в тексті «вироку»: Особа була затримана 02.06.2014 на блок-пості «ДНР» в районі Краматорська. За власним зізнанням обвинувачуваного, він належав до української воєнізованої організації. Як член диверсійно-розвідувальної групи, він отримав завдання відстежувати пересування збройних

сил «ДНР» в районі блок-посту. Перебуваючи поблизу блок-посту, обвинувачуваний з невідомих причин з ножем напав на двох осіб, особистість яких не була встановлена та наніс двом чоловікам тяжкі тілесні ушкодження, в результаті яких один з них помер. Склад суду: Нос, Балу, Сегой (судді), Зубр (секретар). Сторони справи: Трифон (обвинувачувач), Адвокат (захисник)²⁷.

Застосоване право: Кримінальний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, Наказ Президії Верховної Ради СРСР «Про воєнне положення» від 22.06.1941.

Вирок: Смертна кара через розстріл. Приведений до виконання 22.06.2014.

Можна констатувати, що рішення та процедура не тільки порушують українське законодавство та міжнародне право, а й «власне законодавство» штучних республік. Так за «законодавством» самої «ДНР» на момент винесення «вироку» такого органу як «військово-польовий трибунал» не існувало, положення «Про військові суди» було прийнято лише 17.08.2014. Крім того, смертна кара заборонена їх внутрішньою «конституцією». Особи, що виносили вирок, швидше за все не мали статусу суддів й спеціальної правової підготовки, а є бойовиками «ДНР».

22 www.advokat-donetsk-jurist.dn.ua/statyi/31-kak-podat-v-sud-zhitelyam-donetska-i-donetskoj-oblasti-kotorye-ostalis-v-dnr-konsultatsiya-yurista-kuda-perenesli-sudy-iz-donetskoj-oblasti

23 Очевидно, маються на увазі позовні бойовиків ДНР.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Суди на території Луганської та Донецької областей мають ті ж самі проблеми, що й більшість українських судів – замалі приміщення, неуккомплектований штат, недостатнє фінансування, непристосованість для людей з інвалідністю. Однак на зазначених територіях всі ці проблеми загострюються та набувають критичного значення. Додається проблема порушення транспортної, поштової та банківської інфраструктури областей на територіях, що наближені до лінії розмежування, і там, де проводилися бойові дії.

Усе це разом унеможлиблює реалізацію доступу до правосуддя для мешканців таких територій через відсутність реальної можливості фізично потрапити до суду та комунікувати з ним дистанційно, навіть якщо суд функціонує завдяки переведенню в інше, безпечне місце.

1. Переведення судів із окупованих територій на практиці призвело до значного збільшення навантаження на окремі суди на підконтрольній українському уряду частині Луганської та Донецької областей.
2. Штат судів попри збільшення навантаження вдвічі залишається недоуккомплектованими, що просто неприпустимо при існуванні черги бажаючих зайняти посаду судді.
3. У приміщеннях судів, до яких переведено суди із окупованих територій, не вистачає залів для ведення судових засідань, кабінетів для окремих суддів, що значно ускладнює відправлення правосуддя.
4. Заходи безпеки судів є недостатніми. Хоча вільний доступ до суду є природною складовою права на справедливий суд, в умовах наближених до воєнних, доцільним є запровадження додаткових заходів безпеки.
5. Невирішеною є проблема перевезення архівів, що залишилися на окупованих територіях, що призводить до порушення права на справедливий суд та інших фундаментальних прав людини.
6. Інфраструктура регіону, включно із транспортним сполученням, поштою та банківськими послугами, потребує термінового відновлення.

Загалом, така ситуація може тривати тільки тимчасово та потребує негайного прийняття стратегічних рішень для належного вирішення цього питання.

Верховній Раді України:

- Законодавчо підтримувати ініціативи, спрямовані на забезпечення права на справедливий суд у Луганській та Донецькій областях. Зокрема, щодо надання можливості відновлювати втрачені провадження для справ, що розглядалися за старим КПК, наприклад, через застосування аналогії права.

- Законодавчо врегулювати процедури, які б дозволяли розгляд справ, в яких сторони або матеріали справи знаходяться на тимчасово непідконтрольній Україні території.
- Законодавчо вирішити питання про повідомлення громадян про судові процеси у випадках, коли повідомити у звичайний спосіб неможливо через ситуації надзвичайного характеру.

Державній судовій адміністрації:

- Розробити стратегію відновлення доступності правосуддя в Луганській та Донецькій областях. Дана стратегія має базуватися на аналізі ситуації у кожному із судів, на основі якого має бути або знайдено нові приміщення для роботи судів, або доуккомплектовано штат судів, що вже працюють. При розробці стратегії

слід виходити з того, що кількість судів має відповідати реальній потребі населення в зоні АТО у захисті своїх прав і інтересів.

- Вирішити питання службового житла для суддів, що були вимушені покинути тимчасово окуповані території. Розробити механізм надання службового житла у відповідності до змін до закону, що були прийняті у 2014 році, які надають суддям право на таке житло.
- Розглянути можливість працевлаштування суддів, що були змушені покинути тимчасово окуповані території, зокрема, через надання їм роботи у переведені суди.
- Підняти перед парламентом та урядом питання необхідності законодавчого врегулювання додаткового грошового заохочення для суддів та працівників апарату у судах у Луганській та Донецькій областях.
- Сприяти розвитку практики відео-конференцій у судах та забезпечити суди необхідним технічним обладнанням відповідно до проведеного аналізу потреб кожного із судів.
- Переглянути заходи безпеки у судах, що знаходяться на території, наближених до лінії розмежування, та повністю укомплектувати штат працівників охорони суду.

Міністерству інфраструктури України

- Терміново розглянути питання відновлення інфраструктури та забезпечення можливості мешканців територій, наближених до лінії розмежування, виїжджати до суду та мати поштове сполучення із ним. Зокрема, забезпечити інтернет зв'язок на цих територіях та створити пункти виїзного поштового зв'язку.

Національному банку України:

- Сприяти відновленню роботи банківських відділень на територіях, наближених до лінії розмежування.

Уповноваженому Верховної Ради з прав людини:

- Здійснити моніторинг забезпечення доступності правосуддя в Луганській та Донецькій областях, за результатами якого підготувати спеціальну доповідь Уповноваженої ВР з прав людини.

Міжнародним організаціям:

- Постійно вимагати від представників організованих збройних формувань т.з. «ЛНР»/«ДНР» та Російської Федерації припинити грубі порушення права на справедливий суд людей, які знаходяться на тимчасово невідконтрольній українській владі територіях.
- Брати участь у переговорах щодо повернення архівів судів України з територій, що тимчасово невідконтрольній українській владі.
- Контактна група з мирного врегулювання ситуації на сході України
- Шукати шляхи повернення архівів судів України з територій, що тимчасово невідконтрольній українській владі. Включити це питання у перелік тем для обговорення під час зустрічей трьохсторонньої контактної групи в Мінському процесі.

Громадським організаціям:

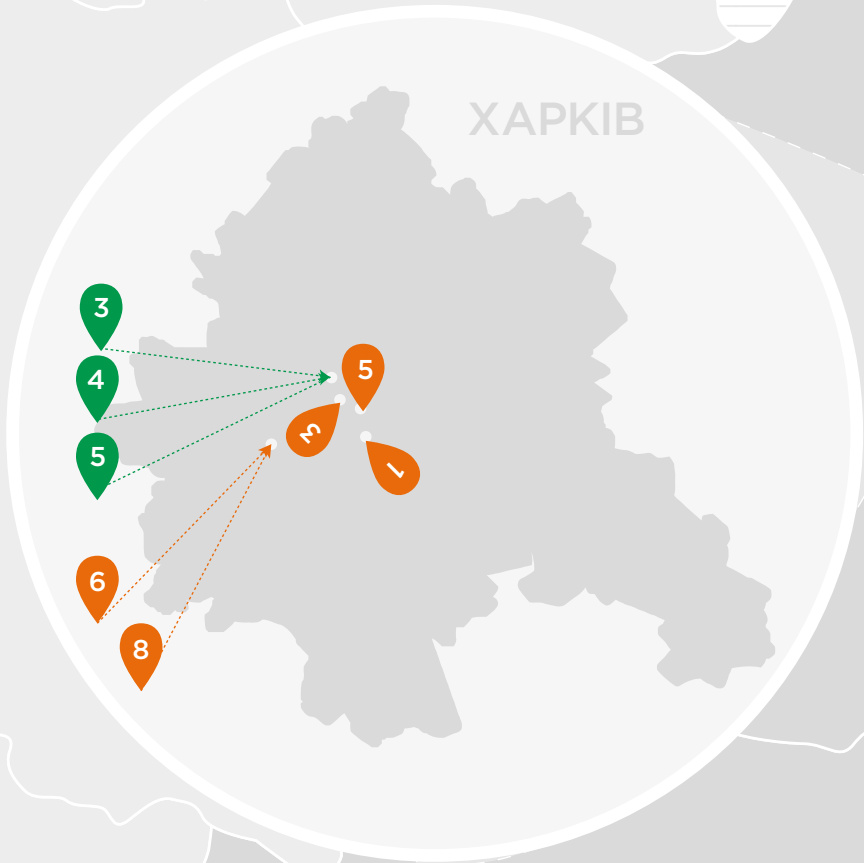
- Взяти активну участь у моніторингу ситуації в судах Донецької та Луганської областей, передусім для визначення проблем по кожному суду, та у розробці стратегії відновлення доступності правосуддя у цих областях.

Центр Громадянських Свобод

Заснований в Києві 2007 року для просування та утвердження цінностей прав людини, демократії і солідарності, принципу людської гідності в Україні та на просторі Євразії. Головною метою ЦГС є захист фундаментальних прав і свобод людини. Наша організація представляє інтереси суспільства, здійснюючи контроль як за національним керівництвом, так і регіональною владою на предмет дотримання прав людини.

01004 Київ
Вул. Басейна, 9Г, оф. 25
www.ccl.org.ua
ccl.org.ua@gmail.com

ХАРКІВ

ХАРКІВ

ДНІПРОПЕТРОВСЬК

44

ПАВЛОГРАД

43

ПОКРОВ

ЗАПОРІЖЖЯ

35

ОРІХІВ

36

ПОЛОГИ

40

ТОКМАК

37

ЧЕРНІГІВКА

42

БЕРДЯНСЬК

ПРИМОРСЬК

38

ПРИАЗОВСЬКЕ

Л Е Г Е Н Д А

Апеляційні суди загальної юрисдикції, адміністративні та господарські суди

Місцеві суди загальної юрисдикції Луганської області

Місцеві суди загальної юрисдикції Донецької області

Тимчасова дислокація

Початкова локація

Актуальна локація

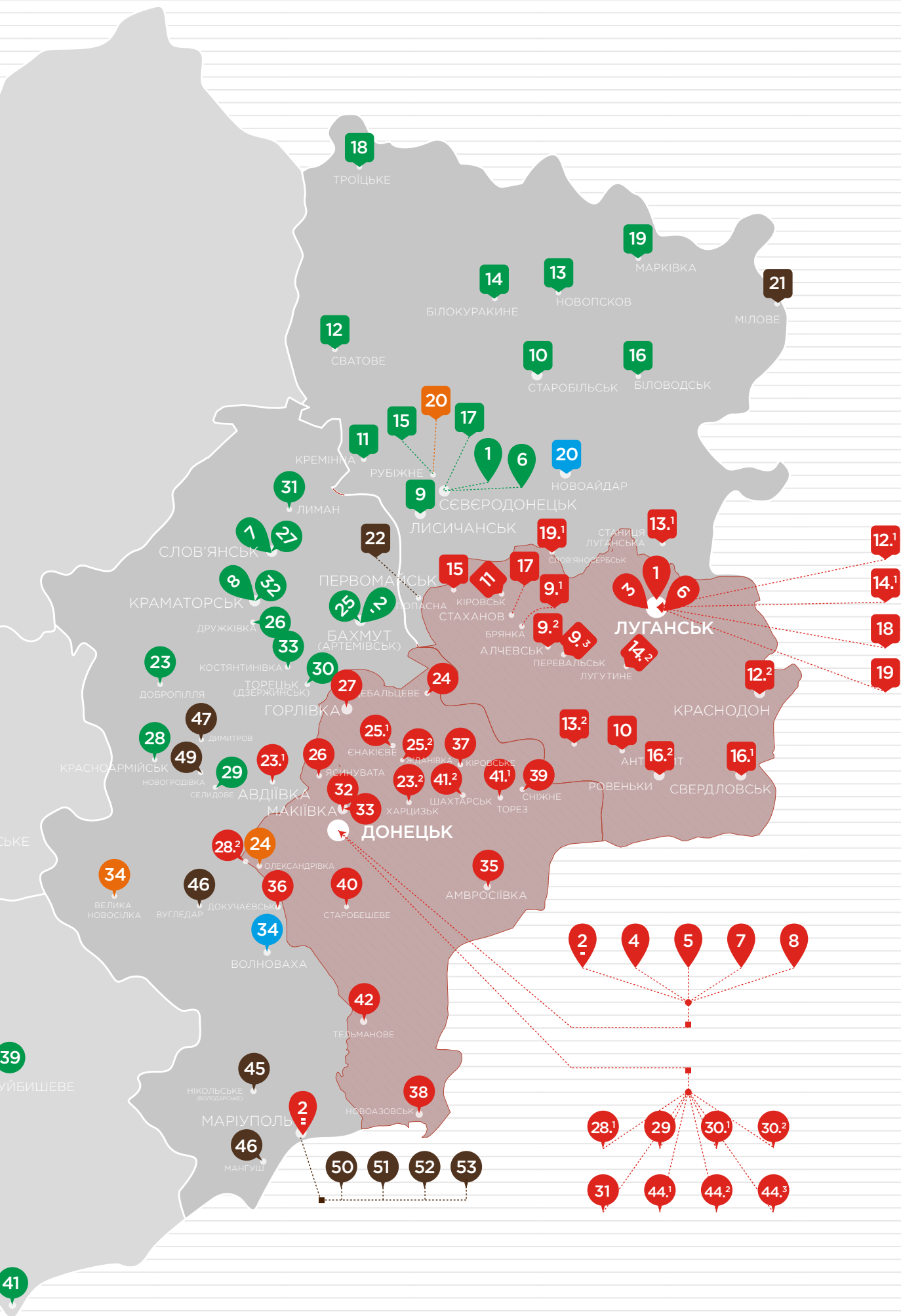

Відновлено початкову позицію

Локація без змін

МАПА ПЕРМІЩЕННЯ СУДІВ З ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ, НЕПІДКОНТРОЛЬНИЙ УРЯДУ

АПЕЛЯЦІЙНІ СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ, АДМІНІСТРАТИВНІ ТА ГОСПОДАРСЬКІ СУДИ

№	НАЙМЕНУВАННЯ СУДУ	ДЕ І КОЛИ ЗДІЙСНЮВАЛОСЬ ПРАВОСУДДЯ
1	Апеляційний суд Луганської області	з 02.09.2014 — Апеляційний суд Харківської області з 17.02.2015 р. відновлено роботу за адресою 93404, Луганська обл., м. Северодонецьк, вул. Леніна, 16
2	Апеляційний суд Донецької області	2.1 м. Маріуполь, пр. Леніна, 1а — не припиняв роботу 2.2 з 02.09.2014 — по 21.05.2015 (крім справ, кримінальних проваджень, які підлягають / знаходяться на розгляді в апеляційному суді Донецької області, розміщеному в місті Маріуполі Донецької області) — Апеляційний суд Запорізької області з 21.05.2015 відновлено роботу за адресою Донецька обл., м. Артемівськ, вул. Леніна, 10
3	Господарський суд Луганської області	з 02.09.2014 р.— Господарський суд Харківської області з 02.04.15 відновлено роботу за адресою м. Харків проспект Леніна, 5
4	Господарський суд Донецької області	з 02.09.2014 р.— Господарський суд Запорізької області з 27.04.15 відновлено роботу за адресою м. Харків проспект Леніна, 5
5	Донецький апеляційний господарський суд	з 02.09.2014 р.— Харківський апеляційний господарський суд з 09.04.15 відновлено роботу за адресою м. Харків проспект Леніна, 5
6	Луганський окружний адміністративний суд	з 02.09.2014 р.— Харківський окружний адміністративний суд з 27.03.2015 відновлено роботу за адресою 93411, місто Северодонецьк, проспект Космонавтів, 18
7	Донецький окружний адміністративний суд	з 02.09.2014 р.— Запорізький окружний адміністративний суд з 22.12.2014 відновлено роботу за адресою місто Слов'янськ, вул. Добровольського, 2.
8	Донецький апеляційний адміністративний суд	з 02.09.2014 р.— Харківський апеляційний адміністративний суд з 14.11.2014 відновлено роботу за адресою м. Краматорськ, вул. Марата, 15. (будівля Художньої школи)

МІСЦЕВІ СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

№	ДІЮЧІ СУДИ	СУДИ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ПІДСУДНІСТЬ СПРАВ ЯКИХ ЗМІНЕНА
9	Лисичанський міський суд Луганської області	з 02.09.2014 – Брянківський міський суд Луганської області (9.1), Алчевський міський суд Луганської області (9.2) з 08.12.2014 – Перевальський районний суд Луганської області
10	Старобільський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Антрацитівський міськрайонний суд Луганської обл.
11	Кремінський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Кіровський міський суд Луганської обл.
12	Сватівський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Ленінський районний суд м. Луганська, Краснодонський міськрайонний суд Луганської обл.
13	Новопсковський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Станично-Луганський районний суд Луганської обл., Краснолуцький міський суд Луганської обл.
14	Білокуракинський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Артемівський районний суд міста Луганська, Лутугинський районний суд Луганської обл.
15	Рубіжанський міський суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Первомайський міський суд Луганської обл. з 12.09.2014 – по 14.11.2014 Новоайдарський районний суд Луганської обл.
16	Біловодський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Свердловський міський суд Луганської обл., Ровеньківський міський суд Луганської обл.
17	Северодонецький міський суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Стахановський міський суд Луганської обл.
18	Троїцький районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Жовтневий районний суд міста Луганська
19	Марківський районний суд Луганської обл.	з 02.09.2014 – Кам'янобрідський районний суд міста Луганська з 12.09.2014 – Слов'яносербський районний суд Луганської обл. з 14.11.2014 - відновлено роботу
20	Новоайдарський районний суд Луганської обл.	(з 12.09.2014 – по 14.11.2014 підсудність була змінена на Рубіжанський міський суд Луганської обл.)
21	Міловський районний суд Луганської обл.	Місця розташування не змінювали
22	Попаснянський районний суд Луганської обл.	Місця розташування не змінювали

МІСЦЕВІ СУДИ ЗАГАЛЬНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

№	діючі суди	СУДИ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ПІДСУДНІСТЬ СПРАВ ЯКИХ ЗМІНЕНА
23	Добропільський міськрайонний суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Авдіївський міський суд Донецької обл., Харцизький міський суд Донецької обл.
24	Олександрівський районний суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – по 14.11.2014 Дебальцевський міський суд Донецької обл.
25	Артемівський міськрайонний суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Єнакіївський міський суд Донецької обл., Жданівський міський суд Донецької обл.
26	26 Дружківський міський суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Ясинуватський міськрайонний суд Донецької обл.
27	27 Слов'янський міськрайонний суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Калінінський районний суд м. Горлівки, Микитівський районний суд м. Горлівки, Центрально-Міський районний суд м. Горлівки
28	Красноармійський міськрайонний суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Будьоннівський районний суд м. Донецька, Кіровський районний суд м. Донецька з 06.04.2015 – Мар'їнський районний суд Донецької обл.
29	29 Селидівський міський суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Ворошиловський районний суд м. Донецька
30	30 Дзержинський міський суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Ленінський районний суд м. Донецька, Пролетарський районний суд м. Донецька
31	Краснолиманський міський суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Петровський районний суд м. Донецька
32	32 Краматорський міський суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Кіровський районний суд м. Макіївки, Советський районний суд м. Макіївки, Гірницький районний суд м. Макіївки
33	33 Костянтинівський міськрайонний суд Донецької обл.	з 02.09.2014 – Центрально-Міський районний суд м. Макіївки, Червоногвардійський районний суд м. Макіївки з 16.02.2015 – Дебальцевський міський суд Донецької обл. (з 14.11.2014 по 16.02.2015 роботу Дебальцевського міського суду було відновлено)
34	34 Волноваський районний суд Донецької обл.	з 26.11.2014 відновлено роботу (з 02.09.2014 до 26.11.2014 підсудність була змінена на Великоновосілківський районний суд Донецької обл.)

№	діючі суди	СУДИ, ТЕРИТОРІАЛЬНА ПІДСУДНІСТЬ СПРАВ ЯКИХ ЗМІНЕНА
35	Оріхівський районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Амвросіївський районний суд Донецької обл.
36	Пологівський районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Докучаєвський міський суд Донецької обл.
37	Чернігівський районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Кіровський міський суд Донецької обл.
38	Приазовський районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Новоазовський районний суд Донецької обл.
39	Куйбишевський районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Сніжнянський міський суд Донецької обл.
40	Токмацький районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Старобешівський районний суд Донецької обл.
41	Бердянський міськрайонний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Торезький міський суд Донецької обл., Шахтарський міськрайонний суд Донецької обл.
42	Приморський районний суд Запорізької обл.	з 02.09.2014 – Тельманівський районний суд Донецької обл.
43	Покровський районний суд Дніпропетровської обл.	з 02.09.2014 – по 06.04.2015 Мар'їнський районний суд Донецької обл.
44	Павлоградський міськрайонний суд Дніпропетровської обл.	з 02.09.2014 – Київський районний суд м. Донецька, Калінінський районний суд м. Донецька, Куйбишевський районний суд м. Донецька
45	45 Володарський районний суд Донецької обл.	
46	Вугледарський міський суд Донецької обл.	
47	Димитровський міський суд Донецької обл.	
48	Першотравневий районний суд Донецької області	
49	Новгородівський міський суд Донецької обл.	Місяця розташування не змінювали
50	Приморський районний суд м. Маріуполь	
51	Жовтневий районний суд м. Маріуполь	
52	Іллічівський районний суд м. Маріуполь	
53	Орджонікідзевський районний суд м. Маріуполь	

